

Armin Landwehr: *Historische Diskursanalyse*. Campus Verlag 2008, 187 s.

Ruth Wodak & Michael Krzyzanowski (red.):

Qualitative Discourse Analysis in the Social Science.

Palgrave Macmillan, 2008. 216 s.

Landwehrs introduktion til historisk diskursanalyse er en gennemarbejdet en af slagsen, der hviler på hele to foregående udgaver med andre titler. Diskursanalyse præsenteres som et analyseinstrument, der bruges til at opstille strukturerede forklaringshypoteser om menneskers sproglige omgang med omverdenen. Indledningsvis præsenteres andre sprogorienterede analysestrategier i form af forskellige varianter af begrebshistorie, tyske som engelske, over Hayden Whites formelle topologi til poststrukturalistiske analysestrategier som New Historicism. Det gøres kort og kompetent, men relevansen i bogens kontekst er mindre klar, fordi de intetsteds placeres eller diskuteres i forhold til diskursanalyse. Man kunne således have sprunget direkte til næste kapitel, der introducerer diskursteorier. Grundet bogens tyske ophav får vi her en introduktion til Habermas' diskursetik, selvom den ikke spiller nogen rolle for historikere, mens Norman Faircloughs mere indflydelsesrige kritiske diskursanalyse kun nævnes i forbifarten. En glimrende introduktion til Foucault, der viser grundbegreberne i forfatterskabet og dets historiske udvikling, følges op af et mere utraditionelt valg i diskursanalytisk sammenhæng, nemlig Bourdieu. Uomgængelig er til gengæld Laclau og Mouffes postmarxistiske diskursteori, der introduceres ganske oplysende, selvom man ikke får noget at vide om nodalpunkter og ækvivalenskæder. Med udgangspunkt i teorierne opstilles den spørgsmålshorisont, som historisk diskursanalyse tager sigte på, på de til enhver tid herskende sandheder om virkeligheden og på forandringer i opfattelsen af det sociale. På den baggrund gennemgås ganske instruktivt de skridt, som en historisk diskursanalyse består af. Der er ikke én samlende metode for diskursanalyser i al deres mangfoldighed, men vejen fra problemstilling, oparbejdelsen af et relevant korpus af tekster, fortolkning og kontekstualisering kan der gives vejledning i, og det får man så her. Især fortolkningsafsnittet giver mange input til forskellige analyse-niveauer og metoder fra efterspørgsel af overordnede temaer og argumentationsformer til analyse på sætnings- og ordniveau. Her kunne man passende springe videre til antologien redigeret af Ruth Wodak, men inden skal man lige omkring en stribe eksempler på diskurshistorie, der konkretiserer nogle af de mere abstrakte pointer i det foregående.

Når den overordnede analysestrategi ville være en god bro til antologien om kvalitativ diskursanalyse, er det fordi den består af 8 introduktioner til analysen af forskellige diskursformer og en generel introduktion skrevet af Wodak selv. Hos Wodak er de genre- eller mediespecifikke diskursanalytiske metoder i centrum. Antologien viser således på fornemste vis den udvikling, som diskursanalyse har gennemgået fra at være en kontroversiel, overordnet og ikke særlig præcis (i hvert

fald ikke hos Foucault) tilgang til at være ukontroversielle, specialiserede analyse-redskaber. Her skal det dog bemærkes, at bogen trækker på en lingvistisk tilgang til diskurs, snarere end en sociologisk orienteret. Her kommer vi således i lag med den kritiske diskursanalyse, der glimrer ved sit fravær i Landwehrs bog. Wodak bruger i sin indledning kræfterne på at definere diskurs, tekst, kontekst og genre, hvilket giver grundlaget for de efterfølgende specialartikler. Disse specialartikler introducerer diskursanalyse af forskellige medier og genrer på et ret basalt niveau, med tommelfingerregler og små tænkeopgaver til den studerende. Wodaks introduktion til analyse af trykte medier, der i hovedtrækkene er lig Landwehrs, fremstår både repræsentativ og glimrende. Efter at have beskrevet hvad trykte medier er, og hvorfor er de interessante, gives en oversigt over, hvorledes man opbygger et tekstkorpus. Dernæst hvordan man analyserer tekstens mening på forskellige tekstniveauer, det vil sige ordvalg, beskrivelse af begivenheder, modalitet, argumentationsformer med mere ud fra et par korte eksempler, og der sluttes af med en kort opsummering og forslag til videre læsning. Det er således det metodiske, mere end det teoretisk-kritiske, der står i centrum. Lignende introduktioner findes til nye medier, tv-dokumentar, politisk retorik, politiske tv-debatter, interviews, fokusgruppediskussioner og etnografisk deltagerobservation. Enkelte kapitler er sine steder ret kortfattede, fx introduktionen til analyse af dokumentarfilm i gennemgangen af visuel semiotik, men de indeholder alle gode analyseeksempler. De sidste to er interessante nok i sig selv, men måske mindre for historikere.

Begge bøger giver god besked om diskursanalyse. Landwehrs bog er bredere i sit sigte i samfundsvidenskabelig forstand, men mindre specifik med hensyn til metode. Med antologien forholder det sig lige omvendt. Antologien giver endvidere en bredere i dækningen af diskursanalytiske analysestrategier og helt opdaterede og lærerige introduktioner til lingvistisk diskursanalyse, som sagtens vil kunne kvalificere en traditionel hermeneutisk værklæsning.

CLAUS MØLLER JØRGENSEN, PH.D., LEKTOR,
INSTITUT FOR HISTORIE OG OMRÅDESTUDIER,
AARHUS UNIVERSITET